

llissera (PESC)

Art dedicat específicament a la captura de la llissa, però també matava tota classe de peix de correguda o passe, peix de temporada. També rebia els noms d'*almadraveta llissera* i *madraveta*.

La temporada llissera era del 20 de març al 10 d'abril, però el fort del peix o època de més intensitat era del 25 de març al 3 d'abril. Als últims temps matava sobretot el déntol que pel mes de març i abril corre la badia acaçant la sépia ouada. Aquesta sépia entra al remels -zona rocosa a vora mar- a buidar, és a dir, a desovar. Antigament es pescava llissa, sobretot pel febrer -temps en el qual la llissa està de pas- amb la finalitat de secar-ne l'ou, ja que és el més fi que ix de la mar. Després la llissa va venir a menys i es mataven altres espècies: déntols, letxoles, servioles i alguna tonyina -la més gran de dos-cents quilos-. Els mariners aprofitaven el costum de certs peixos de navegar paral·lels a la costa, per calar una paret de xàrcia des de vora mar fins l'interior de l'art -situat a uns trenta metres de la costa- perquè hi fera encabir les moles que seguien confiades la línia de platja a l'hora de navegar. La llissera, mare, filla o germana de l'almadrava gran, no sols comparteix la forma i la funció de l'almadrava sinó també la terminologia.

La importància i el relleu d'aquesta pesquera es palesa inicialment en el fet que la seua ubicació ha donat el nom de punta de la Llissera o punta de l'Almadrava (vegeu **Llissera, punta TOP.**) a diversos punts de l'Albir, Benidorm i la Vila Joiosa. En segon lloc, l'almadraveta llissera és un nuc important en l'aspecte tecnològic i filològic dels arts tonaires perquè ens mostra com devien ser les primitives almadraves de monteleva. Pel que fa al lèxic, la llissera manté més bé el vocabulari genuí en llengua catalana que l'almadrava gran, ja que els treballadors d'aquest art, importat de Mallorca via Cullera, no van haver de patir l'emigració a d'altres zones de la Mediterrània.

L'almadrava llissera més documentada és la que calaven a Benidorm, concretament al racó de l'Oix, tant a la punta de la Llissera com a la Creueta, indrets dels quals anava rellevant-se. El seu propietari i patró, el senyor Antoni Agulló, m'indicava que els últims anys només es calava al tossal de la Creueta.

Si fem un petit repàs històric de l'almadraveta llissera la primera informació és de l'any 1782 a Cullera, *Noticia (1782:4): Últimamente el dia 13 tenian puesta la red, que en su idioma nacional llaman Llisera, porque en ella se pesca el mujol, llamado Llisa. Sáñez Reguart (1791, I, 70-71)* també en parla al *Diccionario Histórico* on diu que és un art dut des de Mallorca a Cullera i Benidorm. D'aquesta referència també deduïm que degué ser introduïda sobre l'any 1780: *La pesquera de la Almadrabilla solo se usa en dos partes de la Costa de Valencia, como Cullera y Benidorme. Supe en el primero de dichos pueblos, que el invento de semejante red habia venido de Mallorca, como cosa de 14 á 15 años; pues habiendo tenido arrendada la Almadraba de aquella Isla algunos vecinos del mismo Cullera, quando regresaron á su pueblo, traxeron la idea que se extendió á Benidorme.*

A partir d'aquesta referència ja trobem nombroses notícies comarcals de l'almadraveta llissera. Al segle XIX, Madoz (1845, II, 329) ens diu que la gent de la Vila Joiosa es dedicava a la *Licera (sic)* però fora del districte. La notícia següent és de Benidorm on Llorca Baus (1994:107-9) afirma que l'any 1858 Joaquim Barceló sol·licita l'establiment d'una almadraveta llissera al racó de l'Oix. A la Vila Joiosa, també segons Llorca Baus (1988:42-43), la primera petició de calament va ser l'any 1859 realitzada per Jaume Llorca i Vicent Zaragoza Orts de Benidorm, i Vicent Zaragoza Aragonés de la Vila Joiosa. També es va calar una almadraveta llissera al Bol Nou l'any 1877. Els benidormers durant el segle XIX van calar llisseres a Calafonda, racó Conill i la Caleta (o el Sequeret) dins el terme de la Vila Joiosa; al racó de l'Albir l'any 1831, que és districte marítim d'Altea però pertany al terme municipal de l'Alfàs del Pi; a Moraira l'any 1830, dins el terme de Xàbia a la punta de la Creueta i també a la cala de Terreros (Cartagena). El 16 d'abril de 1903 per *real orden* es prohibeix aquest tipus de pesquera que tanmateix va seguir funcionant fins vora els darrers anys 60. No debades el senyor Toni Agulló, *el ti Toni l'Esclau*, afirmava que no era una art totalment privat però que tampoc era legal. La llissera es va abolir pels entrebancs que el desenvolupament turístic posava a la pesquera, ja que els beneficis econòmics eren considerables. Una sola llevada donava l'equivalent a cinc-centes mil pessetes de l'any 1.991.

L'almadraveta llissera és un art específicament dissenyat per a la captura de llisses i mújols. Per aquest motiu podem afirmar que la seua estructura ha variat molt poc des del segle XVIII fins l'època actual. La poca variació de l'art calat al racó de l'Oix es comprova pel contrast entre la descripció que em feia el senyor Antoni Agulló i la descripció que Pere Sòria Barceló féu a les autoritats l'any 1902 (reproduït per Llorca Baus 1994:107): *Se compone de una red de cáñamo de figura como cuadrilonga, toda de una pieza, teniendo tres clases de malla: la primera de cinco pulgadas, la segunda, el contra-matador de 2 pulgadas y la tercera, el matador de una pulgada, siendo el largo total de 25 brazas y el de la rabera de 40 brazas, con malla de seis en cana, o sea, 10 pulgadas necesitado para formar dicho Arte tres embarcaciones: Fragata, Batel y el Bote auxiliar.*

La descripció i el dibuix que es fa a principi de segle no se'n va gens ni mica dels que el senyor Antoni Agulló em feia al remat del segle XX. Vegem-ne detalladament cadascuna de les parts: *La cua* era una paret de xàrcia que feia 200 metres de llargària que restava fixa els vint dies de la temporada. Es calava tangencial a la costa i *próva a Alacant*. La part més oberta era per la banda d'on venia el peix. De nit com que llevaven la *llissera o cóp*, la cua arribava fins al *remels* o zona de la roca on bat el mar i que té forma d'escaló. La cua i, en general, tota la xàrcia tenia *bagatge*, és a dir un espai de lliure moviment perquè els cops de mar no l'alçassen. El *revolt* de la cua era el gir de la part última de la cua que acaba formant un angle. La cua tenia la funció de fer tornar el peix que refusava, que no volia entrar a la llissera. Si el peix *refusava* nadaria *amparat* -protegit- a la cua i en arribar al *revolt* se'n tornaria cap a la llissera. La *branca o porta de la llissera* era la boca de la llissera. Era una xàrcia que tapava la boca de la llissera. S'hissava alhora des de terra i des del batel. Al final quedava al batel. Les *mapes* eren els caps que van al batel. S'usaven per a hissar la porta de la llissera. L'*hato* era el *cable* -cap gros- que aguantava les parets. La *trinca* eren tires que anaven al plom amb l'argolleta que s'hissaven des de terra. Tenia dues potes de fil més gruixuts que la *piola* i una argolla. L'*atac* era la xàrcia que duia la barca també anomenada l'*atac*. Servien per a ahorrar, espentar, el peix quan no entrava. Aleshores posaven l'*atac* i ahorraven. La *tressa del plom* era el cap que passava per dins del plom. La *tressa del suro* era el cap que passava per dins del suro. Els ferros eren uns tipus d'àncores que enganxats a la tressa del plom evitaven

que la cua es mogués. Els ferros es deien *ferros de fora* i *ferros de terra*, segons cap on miraven. La *llissera* era la trampa de la pesquera. Era una xàrcia feta de cànem de 30 metres de llargària i que anava fent-se estreta cap al matador. Els mariners salpaven la llissera cada dia i anava a terra en acabar la jornada. El *contra-matador* era la segona secció de la llissera. El *contra-matador* apareix a l'explicació i el dibuix fet per Pere Sòria Barceló l'any 1902. El matador o cóp era la part més grossa i més resistent de la llissera. És on es quedava el peix i d'on halaven per tirar-lo a bord.

A la llissera benidormera del segle XX trobem tres barques, punt aquest també coincident de Pere Sòria i Antoni Agulló: *La fragata* que estava al cóp per a tirar a bord el matador. El *batel* que estava a la branca. L'*atac*, bot que es posava en la cua de la llissera.

El personal necessari per dur endavant la llissera actual era de vuit o nou *hòmens*, punt on també coincidien Pere Sòria i Antoni Agulló. El personal tenia els càrrecs següents: Els *miradors* o encarregats de vigilar l'entrada de peix. Un *mariner* a la porta de la llissera. Dos mariners que estaven en l'*atac*. Dos *mariners* al llaüt. Els hòmens que alçaven des de terra.

Calar. A les vuit del matí feien la primera operació que era calar el cóp de la llissera. Perquè, com ja ha estat dit, cada dia el salpaven i anava cap a terra. Durant la nit, per tal que no quedés un freu entre la cua i el remels allargaven la cua.

Tancar el peix. De matí, una vegada havien calat el cóp de la llissera, tancaven el peix *amparat* durant la nit en la cua de l'almadraveta. El peix de dia entrava seguit, però el de nit sabia que hi havia una trampa i no entrava fins que el sol remuntés. Per fer que hi entrés l'enserraven -espentaven per reduir-li l'espai- amb l'*atac* i deixaven que vetlara -esperés- fins que perdia la por i s'hi encabia.

Ahorrar. Si no encabia el peix, l'*atac* de la cua de la llissera calava la xàrcia també anomenada *atac* que es feia servir per a *enserrar* -espentar- els déntols, *ahorrant* -espentant amb l'*atac* o amb un floc. Quan el déntol ja hi havia encarat la llissera els mariners també tiraven pedres perquè hi entrés.

Els miradors. Els *miradors* eren uns punts on es posaven dos hòmens observant la mar. Aquests punts

estaven situats dalt de la serra, a uns cinc-cents metres de la llissera. El mirador havia de saber pel color i el camí que feia el peix que hi entrava de quina espècie es tractava. Ja que cada peix té una forma d'anar: la letxola va seguida i té un coloret fosc, el déntol va seguit però amb menys camí i fa el coloret blau, la tonyina és molt brava i fa molt de camí *es colava dins com si no haguera res en el món*. Quan l'aigua està bruta el peix canvia de color i aleshores s'havien de fixar en l'anar. D'aquesta

habilitat dels miradors ja en dóna compte Palmireno (1569, 2a pat, 69) parlant de l'almadrava: *y antes que lleguen los vee un hombre de una torre, y haze cierta señal con un lienço, y es tanta su habilidad, que de una legua los vee, por el aguaje y prestor que traen*.

La llevada. La llevada consisteix a deixar la xàrcia en sec per tal de poder agafar els peixos del cóp. Amb una hissada agafaven 50 o 70 déntols i es va arribar fins als 182. L'últim any, final dels seixanta, es van capturar 1.002 déntols.

Diccionari de Benidorm